

Tarkastuslautakunnan arviointikertomus vuodelta 2023

Kuva: Ismo Santapukki

Hyväksytty tarkastuslautakunnan kokouksessa 23.5.2024

Vdl 10.6.2024

Sisällysluettelo

1 TARKASTUSLAUTAKUNNAN TERVEISET	3
2 TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA.....	4
2.1 Tarkastuslautakunnan tehtävät kuntalain mukaisesti	4
2.2 Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuotta 2023 koskevan arvioinnin aikana.....	5
2.3 Lautakunnan kokoukset ja toiminta arvioinnin aikana.....	6
3 KAUPUNGIN TALOUDEN ANALYYSI.....	7
Investointien tulorahoitus.....	12
Talous- ja tuottavuusohjelma	14
4 HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN TYÖ	15
5 TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN ARVIOINTI.....	16
5.1 Strateginen johto.....	17
5.2 Sivistyskeskus.....	22
5.3 Tekninen keskus	25
6 HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT HAVAINNOT	29
7 ARVIOINTIHAVAINTOJEN JÄLKISEURANTA.....	31
8 JOHTOPÄÄTÖKSET, KYSYMYKSET JA TOIMENPIDESUOSITUKSET.....	36
10 ALLEKIRJOITUKSET JA ESITYS VALTUUSTOLLE	38

1 TARKASTUSLAUTAKUNNAN TERVEISET

Tarkastuslautakunta on suorittanut vuoden 2023 tarkastuksen työohjelmansa mukaisesti. Työsken-telyssä tehdyt havainnot ja arvioinnit on kirjattu tähän arviointikertomukseen. Tarkastuslautakunta suosittelee valtuutettuja ja eri palvelukeskuksia tutustumaan arviointikertomukseen ja huomioi-maan lautakunnan havainnot toiminnan kehittämisessä ja päätöksenteon tukena.

Tarkasteltavaa vuotta ovat leimanneet suuret toimintaympäristön muutokset sekä valmisteilla oleva TE-palvelut 24-uudistus. Talouden ennustaminen on osoittautunut muuttuvassa toimintaym-päristössä entistä haastavammaksi, joka näkyy mm. muutostalousarvioissa. Toimintaympäristön muutokset heijastuvat myös päätöksentekoon kuntatalouden kiristyessä. Kangasala teki haasta-vasta ajasta huolimatta positiivisen tilinpäätöksen. Kangasalla käynnistettiin talous- ja tuottavuus-ohjelman työstäminen vuoden 2023 aikana. Tasapainotus on välttämätöntä, sillä taloussuunnitel-mavuodet näyttäytyvät ennusteiden mukaan alijäämäisinä. Tasapainotusohjelman suunnitteluun on osallistunut laajasti kuntalaisia, luottamushenkilöitä, palvelukeskusten henkilöstöä, johtavia vi-ranhaltijoita sekä kaupungin johto. Tarkastuslautakunta kiittää rakentavasta yhteistyöstä talous- ja tuottavuusohjelman valmistelijoita.

Kaupungilla on vastuu asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Kangasalla tämä työ on tarkastuslautakunnan arvion mukaan lähtenyt uuden Hyvinvointilautakunnan perustamisen, kuntaorganisaatiota läpileikkaavan HYTE-työn sekä ansiokkaan yhdyspintatyöskentelyn ansiosta hienosti käyntiin. Talouden tasapainotusohjelman toimenpiteiden vaikutuksia kaupunkilaisten hy-vinvointiin on aiheellista seurata tulevana vuosina. Tämä tuottaa tärkeää tietoa päätöksenteon tueksi.

Kaupungin suuretkin hankkeet ovat edenneet suhteellisen hyvin aikataulussa. Laajan investointi-kokonaisuuden koordinointi kiristyvässä kuntatalouden tilanteessa on vaatinut myös palveluverkon uudelleen tarkastelua. Työtä on tehty Kangasalan 10+5 ryhmässä ahkerasti ja tietoa on kerrytetty kaupunkimme kiinteistöjen tilasta nykyaikaisilla tavoilla. Olemme tyytyväisiä kehittyvästä tiedolla johtamisesta kaupunkiorganisaatiossamme.

Seuraavat vuodet tulevat olemaan kaupungille haastavia, mutta yhteistyöllä ja siihen panosta-malla tulemme varmasti selviämään. Kiitämme kaikkia kaupungin työntekijöitä vuoden 2023 osalta. Haluamme kiittää tarkastuslautakunnan sihteeriä Tarja Ruukalaa ja viranhaltijoita hyvästä yhteistyöstä.

Kangasalla 23.5.2024, Tarkastuslautakunta

2 TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA

2.1 Tarkastuslautakunnan tehtävät kuntalain mukaisesti

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on järjestää hallinnon ja talouden tarkastus. Tarkastuslautakunnan tulee kuntalain 121 §:n mukaisesti suorittaa arviointi siitä, kuinka valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa ovat toteutuneet. Arvioinnin lähtökohdiana on valtuuston tilikaudelle asettamat sitovat tavoitteet ja kunnanhallituksen selvitys niiden toteutumisesta.

Arvioinnilla on tarkoitus tuottaa hyödyllistä ja käytännöllistä tietoa päätöksenteon tueksi tarkastelemalla niin aikaansaatuja tuloksia kuin toiminnan tarkoituksenmukaisuutta. Tarkastuslautakunta arvioi kaupungin toimintaa kaupunkilaisten näkökulmasta. Tarkastuslautakunta valmistelee tilintarkastajan valintaa koskevan esityksen valtuustolle. Tilintarkastajan tehtävät luetellaan Kuntalain 123 §:ssä. Lisäksi kuntalain 84 §:ssä on säädetty sidonnaisuuksien ilmoittamisesta tarkastuslautakunnalle.

Kaupungin talouden ja hallinnon tarkastuksesta on säädetty kuntalain luvussa 14. Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on huolehtia kaupungin ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta.

Kaupungin tilintarkastusyhteisönä on vuonna 2023 toiminut KPMG Julkistarkastus Oy. Päävastuullisena tilintarkastajana on toiminut KPMG Julkistarkastus Oy:n KHT, JHT Päivi Rintala.

Arviointi toteutetaan kaupunginhallituksen ja lautakuntien sekä viranhaltioiden toimintaa suunnitelmallisesti arvioiden. Kaupunginhallituksella on päävastuu hallinnosta ja taloudesta, joten sen arviointiin kohdistuu erityinen huomio.

Tarkastuslautakunnan työ perustuu eri tahoilta kerättyyn arviointitietoon. Arviointikuulemiset ovat lautakunnan tiedonkeräämisen keskeinen tapa.

2.2 Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuotta 2023 koskevan arvioinnin aikana

Kuva: Tarja Ruukala

Kuvassa alarivi vasemmalta: Sina Isokallio, Tero Kivimäki, Eveliina Seppi,
ylärivi vasemmalta: Tommi Rönö, Sami Airola, Jorma Malm ja Mikko Hakala

Jäsen	Varajäsen
Isokallio Sina, pj	Karin Saarinen
Malm Jorma vpj	Ville Viitala
Airola Sami	Karri Palovuori
Hakala Mikko	Jorma Mäntylä
Kivimäki Tero	Janne Kähkönen
Rönö Tommi	Juri Lehtinen
Seppi Eveliina	Hanna Holma

Tarkastuslautakunnan sihteerinä toimi taloussihteerinä Tarja Ruukala.

2.3 Lautakunnan kokoukset ja toiminta arvioinnin aikana

Tarkastuslautakunta kokoontui yhteensä 18 kertaa vuoden 2023 arviointityön merkeissä. Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja on osallistunut Tampereen kaupunkiseudun tarkastuslautakuntien puheenjohtajakokouksiin, ja Kangasala on toiminut puheenjohtajakuntana kuluvana vuonna.

Vuotta 2023 koskevan arvioinnin osalta lautakunnan kokouksissa ja haastatteluissa kuultiin kaupunginjohtaja Oskari Auvista, talousjohtaja Petri Lättiä, henkilöstöjohtaja Eija Tetri-Lähdettä, hyvinvointijohtaja Kati Halosta, opetus- ja koulutusjohtaja Merja Lehosta, varhaiskasvatusyksikön johtaja Hannu Päivistä, rehtori Jarkko Liuhaa, hyvinvointikoordinaattori Marjut Markkista, elinympäristöjohtaja Sirkku Malvialaa, kaupunginhallituksen puheenjohtaja Saana Vahvelaista ja Kangasalan Vesi-liikelaitoksen toimitusjohtaja Antti Kytövaaraa. Lisäksi tarkastuslautakunta kuuli kaupungin pääluottamusmiehiä Ari Valliusta (JUKO), Petri Vilkkiä (JHL/TTS ja TS) ja Santeri Rintalahtea (JYTY). Tarkastuslautakunta kävi myös tutustumassa Sulkavuoren jätevedenpuhdistamolla, jossa Kangasalan kaupunki on osakkaana.

Kuva: Sina Isokallio

3 KAUPUNGIN TALOUDEN ANALYYSI

Tilikauden tuloksen muodostuminen

Kangasalan kaupungin tilikauden tulos vuonna 2023 oli 3 141 154,05 € ja poistoeron vähennyksen ja varausten lisäyksen jälkeen ylijäämäksi tuli 5 762 250,63 €.

Toimintatuotot toteutuivat lähes suunnitellusti. Toimintatuottoja kertyi yhteensä 22,4 M€ eli 0,2 M€ ja 0,8 % muutostalousarviossa arvioitua vähemmän. Toimintakulut olivat 112,1 M€ ja alittuivat 3,8 M€ valtuuston hyväksymään muutostalousarvioon nähden.

Tulorahoitus (130,0 M€) kasvoi muutostalousarvioon (128,3 M€) verrattuna 1,7 M€ ja 1,3 %. Verotuloja kertyi 0,5 m€ budjetoitua enemmän, toteuma oli 100,6 %. Valtionosuuksia tuli 1,3 M€ budjetoitua enemmän.

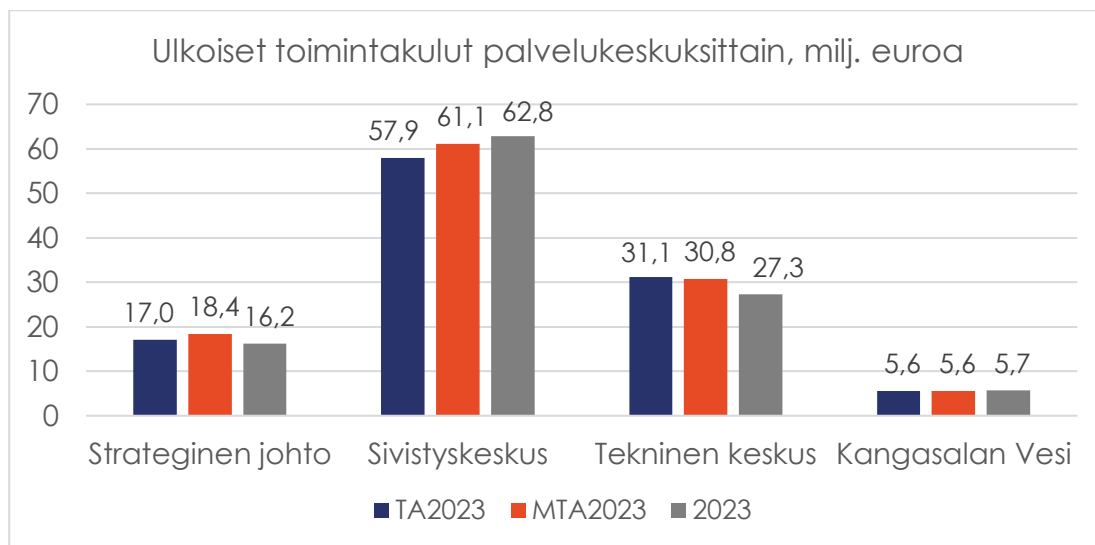
Alla olevassa taulukoissa on esitetty toimintatuottojen ja toimintakulujen kehitys vuosilta 2021–2023.

Tulo- ja menolaji, milj. euroa	2021, M€	2022, M€	2023, M€	MTA2023, M€	Tot.-% TP2023 / MTA2023
Toimintatuotot	53,26	49,80	22,44	22,05	101,74
Verotulot	143,28	153,19	84,06	83,52	100,64
Valtionosuudet	45,20	49,80	23,53	22,19	106,04
Tulot yhteensä	241,77	252,82	130,03	127,77	101,77
Henkilöstökulut	-93,70	-99,74	-62,14	-59,32	104,74
Palvelujen ostot	-106,00	-110,55	-30,41	-31,13	97,68
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-12,40	-12,75	-8,92	-10,01	89,10
Avustukset	-10,60	-10,22	-6,73	-7,15	94,10
Muut toimintakulut	-4,40	-4,90	-3,88	-5,29	73,39
Toimintakulut yhteensä	-227,25	-238,16	-112,07	-112,91	99,26

Toimintakulut palvelukeskuksittain vuosilta 2022 ja 2023 on myös esitetty alla olevassa taulukossa.

Palvelukeskus, ulkoiset	2022	TP2023	MTA2023	Tot% 2023 / MTA2023
Strateginen johto	-16,47	-16,23	-18,42	88,1
Sivistyskeskus	-56,25	-62,80	-61,07	102,8
Tekninen keskus	-30,42	-27,33	-30,82	88,7
Kangasalan Vesi	-5,00	-5,72	-5,60	102,2
Yhteensä	-108,14	-112,07	-115,91	96,7

Toimintakulut palvelukeskuksittain

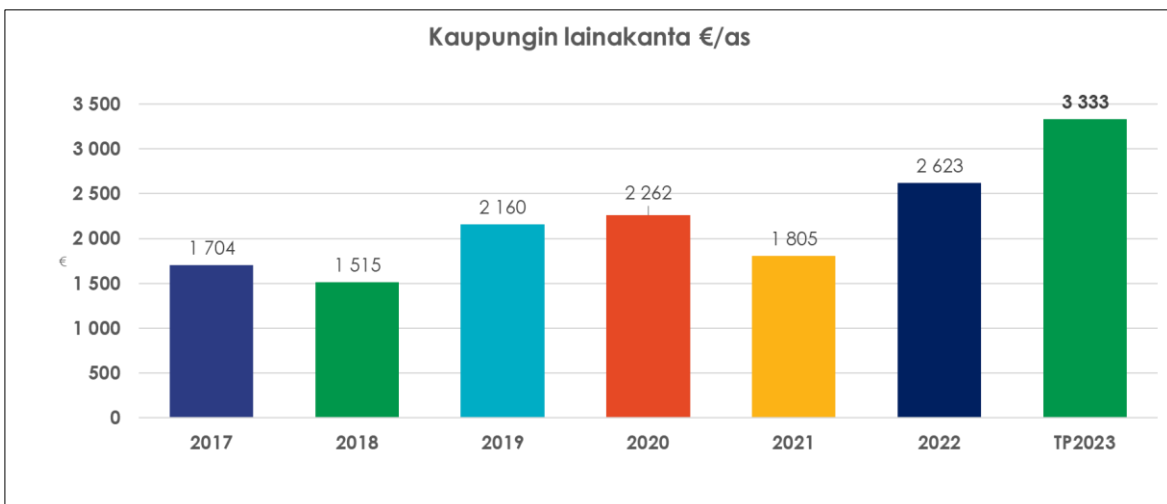
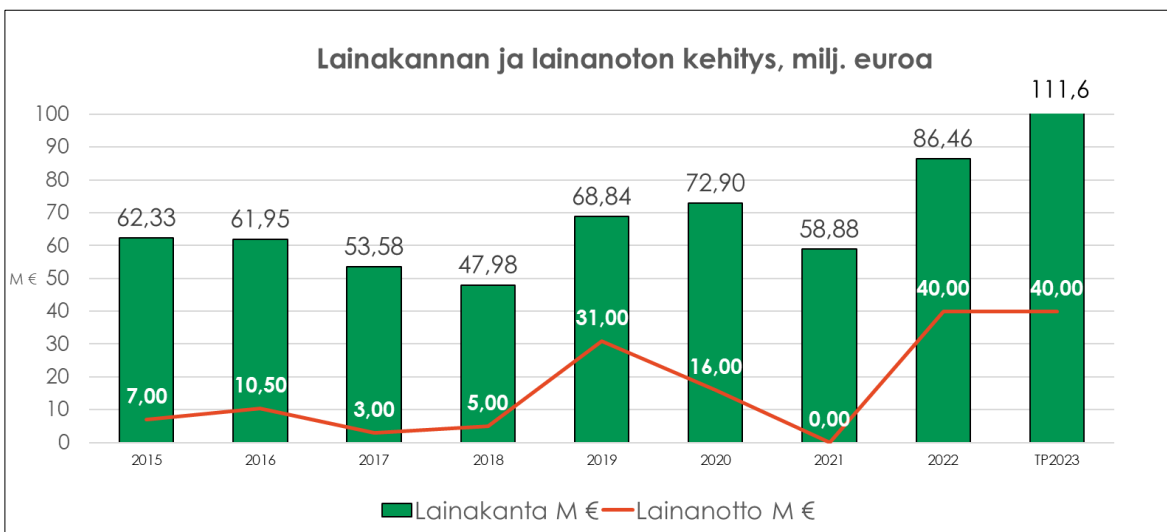
Yllä olevasta graafista voidaan havaita sivistyskeskuksen ylitys toimintakuluissa vuoden 2023 osalta. Merkittävimmät euromääräiset ylitykset johtuivat henkilöstökuluista ja palvelujen ostoista.

Lainakannan kehitys

Kaupungin lainakanta oli vuoden 2023 lopussa 111,6 M€, asukasta kohden 3 333 €. (Vuonna 2022 lainakanta oli 86,5 M€, ja asukasta kohden noin 2 623 €).

Konsernin lainakanta asukasta kohden oli 4 684 €. (ed. vuonna 4 948 €). Alla olevissa kaaviossa on kuvattu kaupungin lainakannan ja lainanoton kehitystä ja lainan määrää suhteessa asukaslukuun. Kangasalan lainakannan voidaan todeta olevan kohtuullisella tasolla verrattuna mm. ympäristökuntien lukuihin.

Alla olevaan taulukkoon on koottu vertailunäkökulmasta Tampereen kaupunkiseudun kuntien lainakanta per asukas -tunnuslukuja vuodelta 2023. Kangasalan lainakanta näyttäytyy seutuvertailussa kohtuullisella tasolla.

	Lainakanta/ asukas 2022	Lainakanta/ asukas 2023	Konsernin laina- kanta/asukas 2022	Konsernin laina- kanta/asukas 2023
Kangasala	2 623	3 334	4 948	4 685
Tampere	3 718	3 347	9 133	8 765
Nokia	3 154	2 863	4 877	3 743
Ylöjärvi	2 703	3 034	3 745	3 221
Lempäälä	3 618	3 709	7 060	6 480
Pirkkala	3 248	3 151	3 643	3 643
Orivesi	2 050	2 398	3 793	2 809
Vesilahti	2 424	2 969	3 161	2 969

Investoinnit

Vuonna 2023 investoitiin 46,6 M€. Investointimenot alittuivat muutostalousarvioon (51,2 M€) verrattuna noin 4,6 M€.

Alla olevassa taulukossa on esitetty vuoden 2023 suurimmat investoinnit.

Investointikohde	TP2023 M€
Lamminrahkan yhtenäiskoulu	9,42
Ruutanan uusi koulu	6,06
Lamminrahkan päiväkot	3,75
Lamminrahka, kadut ja yleiset alueet	2,73
Pikkolan pienten lasten yksikkö	1,99
Keskusta	1,55
Lemetty	1,40
Kuhmalahden koulu	1,16
Lamminrahkan yhtenäiskoulun kalusto	1,08
Maa- ja vesialueiden osto	0,96
Suoraman kentän huoltorakennus	0,94
Osakkeiden osto	0,86
Ilkontien peruskorjaus	0,72
Katujen peruskorjaus	0,69
Katuvalaistuksen peruskorjaus	0,67
Lamminrahkan liikuntapuiston huoltorakennus	0,63
Herttualan aluesaneeraus vesi	0,61
Peruskunnostusmääräraha	0,60
Kenttien perusparantaminen	0,55
Pikonkankaan vesijohto aluesaneeraus	0,52

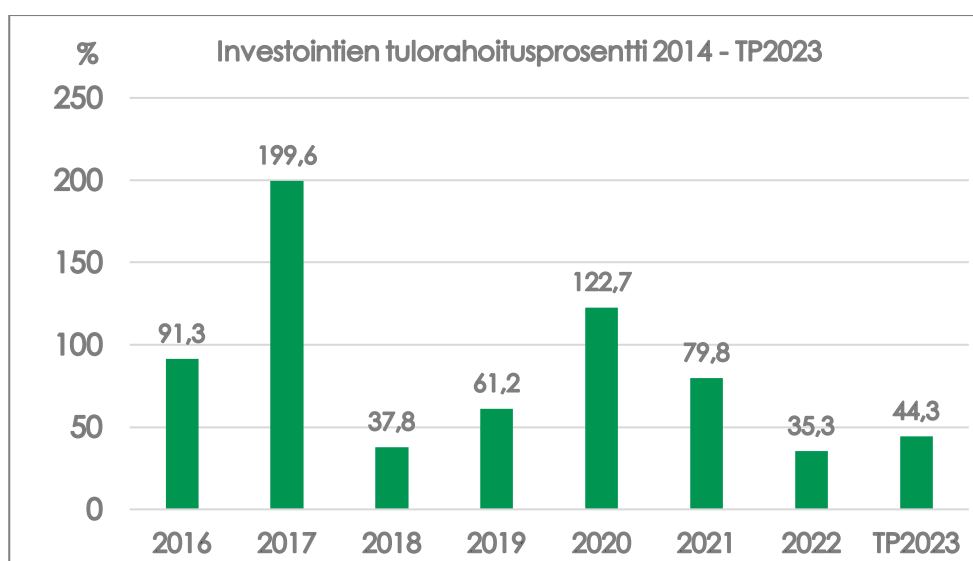
Merkittävimmät syyt investointimenojen alittumiseen olivat Lamminrahkan katujen ja yleisten alueiden rahoituksen käyttämättä jääminen 1,51 M€. Investointimääräraha koostui useasta rakennushankkeesta. Osa Lamminrahkan hankkeista saatiin rakennettua arvioitua pidemmälle edellisellä vuonna ja osa siirtyi arvioitua enemmän vuodelle 2024.

Kuva: Lamminrahkan koulu

Investointien tulorahoitus

Alla olevassa kaaviossa on kuvattu kaupungin investointien tulorahoitusprosentin kehitystä vuosina 2016–2023. Investointien tulosrahoitusprosentti kertoo, kuinka suuri osa tehdyistä investoinneista pysytään rahoittamaan tulorahoituksella ja mikä osuus rahoituksesta jää lainanoton varaan. Yleinen tavoite kuntasektorilla on saavuttaa 100 % taso. Kasvukunnissa tulorahoituksen tyypillinen osuus on kuitenkin 70–75 %, jolla pyritään varmistamaan velkamäärän kohtuullisuus. Kangasalla vuoden 2023 tulorahoitusprosentti oli 44,3.

Strategiamittarit

Kangasalan kaupungin taloutta on arvioinnissa tarkasteltu muun muassa alla olevien strategiamittareiden perusteella. Strategiamittarit kuvaavat kunnan tulorahoituksen riittävyyttä kattamaan toimintakuluja, poistoja ja arvonalentumisia sekä investointeja, lainakantaa ja kunnallisverotusta. Alla olevassa taulukossa on esitettyä mittarit kaupungin tilinpäätöstietoihin perustuen.

Talousmittari	2019	2020	2021	2022	2023
Vuosikate/poistot, %	103	248	128	99	119
Investointien tulorahoitus % (vuosikate/nettoinvestoinnit)	61,2	122,7	79,8	35,3	44,3
Omavaraisuusaste, % (oma pääoma/koko pääoma)	54,8	56,3	59,0	52,4	50,4
Kunnan lainakanta, €/asukas	2 160	2 262	1 805	2 623	3 333
Konsernin lainakanta, €/asukas	4 317	4 655	4 179	4 948	4 684
Kunnallisverotuksen tuloveroprosentti	21,0	21,0	21,0	21,0	8,36

Vuosikate/poistot % -mittari kuvaa sitä paljonko vuosikatteesta on jäänyt poistojen jälkeen tuloja rahoittamaan investointeja. Kun tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan kunnan tulorahoituksen olevan riittävä. Tämä on Kangasalla suhteellisen hyvällä tasolla.

Investointien tulorahoitus % -mittari kuvaa sitä, kuinka paljon investoinneista on rahoitettu tulorahoituksella. Yleinen tavoite kuntasektorilla on 100 %, mutta tyypillisesti kasvukunnissa investointien tulorahoitusprosentti asettuu 70–75 % tasolle, jolla pyritään varmistamaan se, että kuntien velkaantumisen pysyy kohtuullisena. Vuonna 2023 tulorahoituksen osuus investoinneista oli 44,3 %.

Omavaraisuusaste, % -mittari kuvaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kunnan kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääräistä 70 %:n omavaraisuutta. 50 % tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee suurta velkaantuneisuutta. Kangasalan omavaraisuusaste on ollut vuonna 2023 50,4 %, tarkoittaen kunnassa olevan kohtuullisen suuri velkarasite. Tämän takia investointien toteuttamista on arvioitava tarkasti.

Kangasalan tilinpäätös oli vuonna 2023 ylijäämäinen 5,8 M€. Muutostalousarvioita tehtiin viisi kappaletta vuoden 2023 aikana. Sivistyskeskuksen toimintakulujen ylittyminen johtui pääasiassa varhaiskasvatus- ja esiopetuspalvelujen sekä opetus- ja koulutuspalvelujen henkilöstökustannusten ja palvelun ostojen muutostalousarviota suuremmasta toteumasta. Henkilöstön poissaoloihin jouduttiin palkkaamaan määräaikaisia sijaisia, jotta varhaiskasvatustilain mukainen mitoitus toteutui.

Valtuusto on käsitellyt viisi muutostalousarviota tilikauden 2023 aikana. Tarkastuslautakunta suosittaa edelleen, että talousarvioprosessissa kiinnitettäisiin huomiota tarkempaan budjetointiin, vältettäisiin liian optimistista budjetointia ja pyrittäisiin ennakoimaan toimintaympäristön muutoksia.

Talous- ja tuottavuusohjelma

Talous- ja tuottavuusohjelma 1.0 käynnistettiin 5.6.2023. Palvelukeskuskohtaiset tavoitteet perustuvat palvelukeskusten prosenttiosuuteen toimintakatteesta, strategisen johdon ja konserniyhteisöjen osuus oli 16,2 %, ja 121 690 €. Käyttötalouden tasapainotustarve on vuosina 2024–2026 yhteensä 7,5 M€. Talouden tasapainotusohjelmaan esitettyjä toimenpide-ehdotuksia ovat mm. investointien karsiminen, kertaluontoiset ja kirjanpidolliset toimenpiteet.

Talous- ja tuottavuusohjelman toteuttaminen jatkuu vuonna 2024. Toimenpiteitä on valmisteltu palvelukeskuksissa sekä henkilöstön edustajien kanssa. Henkilöstö- ja kuntalaiskyselyä tullaan hyödyntämään keväällä 2024 osana prosessia.

Talouden tasapainottamistoimenpiteenä loppuvuoden 2023 aikana sivistyskeskuksen vakansseja on jätetty täyttämättä seuraavien vakanssien osalta: hallintosihteeri (hallinto- ja talouspalvelut) 1.10.2023 alkaen, luokanopettaja ja lehtori (opetus- ja koulutuspalvelut) 1.8.2023 alkaen, kirjasto-virkailija 1.9.2023 alkaen, kulttuurikoordinaattori ja nuoriso-ohjaaja 1.11.2023 alkaen (hyvinvointi- ja vapaa-aikapalvelut). Teknisessä keskuksessa jätettiin täyttämättä kuusi vakanssia vuonna 2023.

Tarkastuslautakunta suosittaa, että talouden tasapainotuksen vaikutusten arviointia tehdään systemaattisesti talous- ja tuottavuusohjelman edetessä.

4 HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN TYÖ

Kangasala on valmistautunut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työhön perustamalla valtuuston päätöksellä loppuvuodesta 2022 uuden Hyvinvointilautakunnan, jonka toimintakausi alkoi 1.1.2023. Kangasalla on aloitettu Unicefin lapsiystävällinen kunta -mallin mukainen työskentely keväällä 2023.

Yhdyspintatyöskentelytyöskentely hyvinvointialueen kanssa on toteutunut mm. yhdyspintojen ohjaus- ja seurantaryhmän kautta. Sivistyksen palvelukeskus on huolehtinut nuorisovaltuuston sekä vanhus- ja vammaisneuvostojen toiminnasta ja niiden toimintaedellytyksistä. Vuonna 2023 on aloitettu sivistyspalveluiden ja maakunnallisesti järjestettävien sote-palveluiden yhdyspintarakenteiden ja käytännön toimintojen konkreettinen yhteensovittaminen.

Hyvinvointityötä on edistetty Kangasalla useissa palvelukeskuksissa vuoden 2023 aikana; henkilöstöä on koulutettu lasten tuen tarpeiden tunnistamiseen, liikkumista on edistetty monipuolisesti. Pitkäjänteistä kehittämistyötä on tehty palveluverkon puutteiden tunnistamiseksi ja palveluiden kehittämiseksi.

Liikuntapalveluissa keskityttiin liikuntaneuvontaan, matalan kynnyksen liikuntaryhmiin ja ikäihmisten liikuntapalveluihin, seurayhteistyöhön sekä kaupungin liikuntapaikkojen käytön ja ylläpidon koordinointiin ja kehittämiseen. Liikuntapalvelut-yksikkö teki yhteistyötä koulujen kanssa mm. Move-mitauksissa sekä antoi uimaopetusta erityistukea tarvitseville oppilaille. Pikkolan alueelle valmistuvan uuden yksityisen hyvinvointi- ja liikuntakeskuksen toiminnan suunnittelu käynnistettiin.

Erlaisia kulttuuritapahtumia ja kulttuurikasvatukseen liittyviä kokonaisuuksia työstettiin viime vuoden aikana. Kulttuuripalvelut järjestivät tapahtumia kaikkiaan 41 kpl ja näyttelyitä 21 kpl. Tapahtumissa ja näyttelyissä runsaasti osallistujia. Tapahtumia olivat mm. Kauhujen Kangasala, Kangasalan kesäteatterin ohjelmisto, Taideralli, Guerrilla Lighting –valokulkue tapahtuma. Tarkempia tietoja tehdystä hyvinvointityöstä löytyy Kangasalan kaupungin hyvinvointikertomuksesta.

5 TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN ARVIOINTI

Valtuusto asetti vuoden 2023 talousarviossa tavoitteita kaupungin palvelukeskuksille ja muille toimijoille. Tässä luvussa esitetään tarkastuslautakunnan arvio tavoitteiden toteutumisesta. Arvio tavoitteiden toteumasta esitetään toimijakohtaisen jaottelun mukaisesti erillisissä taulukoissa. Tarkastuslautakunnan arvioinnissa tavoitteiden toteutumisesta käytetään seuraavia värejä:

Tavoite toteutui	
Tavoite toteutui osittain: vähintään puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin.	
Tavoite ei toteutunut: tavoite ei toteutunut, tai vain alle puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin.	
Tavoitetta ei arvioitu: Esim. mitaustulokset valmistuvat myöhemmin, tai tavoite tai sen toteumasta raportointi on epäselvä.	

Palvelukeskukset asettavat kaupunkistrategian mukaiset tavoitteet kyseiselle vuodelle, jotka lautakunta hyväksyy. Peruseriaate on, että asetettujen tavoitteiden saavuttamisen aste on oltava seurattavissa ja arvioitavissa. Jos tavoite ei ole mitattavissa, sitä ei voi seurata, jolloin sen ohjausvaikutus toimintaan on kyseenalainen.

Seuraavissa aliluovissa esitetään tarkastuslautakunnan arviot yksittäisten tavoitteiden toteutumisesta em. värein ja nostaa esiin olennaisimmiksi tai muutoin tarpeelliseksi katsomiansa asioita.

5.1 Strateginen johto

Strategiselle johdolle asetettiin vuodelle 2023 yhteensä neljä strategista tavoitetta:

STRATEGISET TAVOITTEET 2023

Kaupungin yhteiset strategiset tavoitteet:

1. Elinvoiman edellytykset kunnossa ja 5. Liikkuva ja harrastava Kangasala

	1. Elinvoiman edellytykset kunnossa
	5. Liikkuva ja harrastava Kangasala
	6. Osaava, hyvinvoiva ja motivoitunut henkilöstö
	9. Tuottava ja tehokas kaupunkikonserni

Strategisista tavoitteista on johdettu seuraavat toiminnalliset tavoitteet, joiden toteumia tarkastuslautakunta on arvioinut seuraavasti:

Toiminnalliset tavoitteet vuonna 2023

Numero	Toiminnallinen tavoite	
1.5	<p>Kehitämme liikenneverkkoa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Käynnistämme raideliikennehankkeita. • Aloitamme Kehä 2:n rakentamisen yhdessä Tampereen kanssa. • Osallistumme valtateiden 9 ja 12 kehittämiseen 	

Numero	Toiminnallinen tavoite	
1.7	Keskitymme työllisyydenhoitoon seudullisesti ja omin toimin	
1.8	Tuemme yrityksiä osaavan työvoiman saamisessa	
1.9	Edistämme työllisyyttä yritysten, oppilaitosten ja työnhakijoiden yhteistyöllä	
5.4	Teemme monipuolista yhteistyötä järjestöjen kanssa	
6.1	Ylläpidämme ja vahvistamme kaupungin hyvää imagoa työnantajana työvoimasta kilpailtaessa	
6.3	Kehitämme johtamista ja esihenkilötyötä	
6.5	Panostamme työhyvinvointiin, työssä jaksamiseen ja työyhteisötaitoihin	
9.4	Kehitämme kaupunkikonsernia jatkuvan parantamisen periaatteella	
9.7	Huolehdimme edunvalvonnasta kattavasti	
9.8	Olemme rohkeita, sallimme erehtymisen, opimme virheistä	

Kehitämme liikenneverkkoa

Käynnistämme raideliikennehankkeita

Tarkastuslautakunnan havaintojen mukaan raidehankkeita ei ole käynnistetty. Kangasalan kaupunki edistää raideliikenteen kehittämistä osana MAL-sopimuskokonaisuutta.

Aloitamme Kehä 2:n rakentamisen yhdessä Tampereen kanssa

Tavoite ei ole tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Tampereen kanssa on laadittu vasta sopimus ja rakentamista ei ole aloitettu.

Osallistumme valtateiden 9 ja 12 kehittämiseen

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan Kangasala on aktiivisesti osallistunut valtateiden 9 ja 12 kehittämiseen ja edunvalvontatyöhön.

Keskitymme työllisyydenhoitoon seudullisesti ja omin toimin

Kangasala on osallistunut TE24-uudistuksen valmisteluun. Pitkäaikaistyöttömien määrä on hieman kasvanut Kangasalla. Nuorten alle 30-vuotiaiden työttömien määrä (270 henkeä vuonna 2022) on kasvanut vuonna 2023 lukumäärään 346. Työllisyystoimenpiteiden määrä on myös tippunut (529) vuoteen 2022 verrattuna (652). Työllisyystoimenpiteiden määrän laskua selittää kuntouttavan työtoiminnan palvelun määrän väheneminen ja se, että järjestämisvastuussa olevalla Pirkanmaan hyvinvointialueella on merkittävä resurssipula ja lakisääteistä palvelua ei ole kyetty järjestämään. Työllisyystoimenpiteissä vuonna 2023 on vähemmän henkilöitä, kuin vuonna 2022 (650 v.2021 ja 410 v.2022).

Nuoren työttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden kasvun taittamiseksi Kangasalla on ohjattu asiakkaita aktiivisesti työkokeiluihin ja palkkatuettuun työhön avoimen sektorin yrityksiin ja kaupungin omaan organisaatioon. Nuorison heikentynyt työllisyystilanne korreloi negatiivista kehitystä osoittavien mittareiden kanssa. Mittarit kertovat lasten ja nuorten ahdistuksen ja syrjäytymisen lisääntymisestä jo kouluiässä.

Kokonaistyöttömyysaste Kangasalla on kasvanut. Työmarkkinatuen Kelan maksuosuus on hieman laskenut vuonna 2023 (1,7 M€) -101 989 €.

Tarkastuslautakunta kysyy, miten työllisyyspalvelu-uudistuksen osalta on valmistauduttu Kelan työmarkkinatuen kuntaosuuksien muutoksiin?

Tuemme yrityksiä osaavan työvoiman saamisessa

Kangasalla on tuettu yrityksiä osaavan työvoiman saamisessa. Kaupungin työllisyyspalvelut ja Business Kangasala Oy ovat aktiivisesti tavanneet paikallisia yrityksiä ja auttaneet yrityksiä uuden työvoiman saamiseen liittyvissä palvelutarpeissa.

Edistämme työllisyyttä yritysten, oppilaitosten ja työnhakijoiden yhteistyöllä

Kangasalan työttömyyspalveluissa on alkaneita koulutuksia vuoden 2023 aikana 83 kpl. Kangasalan kaupungin työllisyyspalvelupäällikkö, Business Kangasala Oy:n yritysasiantuntija ja Tredun Kangasalan yrityskoordinaattori tapaavat säännöllisesti joka kuukausi ja keskustelevat työvoimatarpeista ja pyrkivät kohdentamaan innokkaita työnhakijoita ja opiskelijoita.

Teemme monipuolista yhteistyötä järjestöjen kanssa

Kaupungilla on pidetty järjestöjen POPUP-tapahtumia kaupunki-infossa 37 kpl vuoden 2023 aikana.

Ylläpidämme ja vahvistamme kaupungin hyvää imagoa työnantajana työvoimasta kilpailtaessa

Kangasalla on tehty pitkäjänteistä työtä Kangasalan työnantajaimagon parantamiseksi ja henkilöstön saatavuuden edistämiseksi. Kangasala valittiin Pirkanmaan yrittäjyys ja elinvoimakunnaksi. Kangasala on hakenut Hyvän mielen työpaikkamerkkiä, joka on myönnetty Kangasalle jo toista kertaa.

Henkilöstö- ja työhyvinvointiohjelma päivitettiin vuonna 2023. Henkilöstö- ja työhyvinvointiohjelman tavoitteet on johdettu kaupunkistrategiasta. Lisätietoja löytyy Kangasalan kaupungin henkilöstökertomuksesta 2023.

Kehitämme johtamista ja esihenkilötyötä

Kangasalla on panostettu johtamiseen ja esihenkilötyön tukemiseen mm. Onnistumme yhdessä -koulutuskokonaisuuden avulla, joka tukee kaupunkistrategian toteutusta, johtamista ja esihenkilötyötä.

Panostamme työhyvinvointiin, työssä jaksamiseen ja työyhteisötaitoihin

Hyvinvoiva- ja aktiivinen Kangasala -hanke, joka on osoittautunut hyväksi osaksi työhyvinvoinnin, työssä jaksamisen ja työyhteisötaitojen kokonaisuudessa, jatkuu edelleen. Lisäksi vakiintuneiden käytäntöjen rinnalle on tullut mm. työsuhdepyöräetu, koulunkäynnin ohjaajien valmennus, esihenkilösparrin, mielen huoli -palvelu, opetuksen toimistosihteerien sparraus, uudet tietoiskut sekä liikuntakampanja. Lisätietoja työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen liittyvistä teemoista löytyy henkilöstökertomuksesta.

Kehitämme kaupunkikonsernia jatkuvan parantamisen periaatteella

Palveluverkkoselvitys aloitettiin vuoden 2023 aikana. Kangasalan 10+5 -ohjelma toimii jatkuvan parantamisen periaatteiden mukaisesti ja tuottaa ajantasaista tietoa mm. kiinteistöjen kunnosta. Whistleblow-kanava on otettu Kangasalla myös käyttöön, jonka kautta voi ilmoittaa mm. väärinkäytöksistä. Lisäksi Kangasalan vesi -liikelaitoksen yhtiöittämiseen liittyvä selvitys käynnistettiin vuoden 2023 aikana.

Huolehdimme edunvalvonnasta kattavasti

Kangasalan kaupunki on valmistellut edunvalvontasuunnitelman ja sen mukaisesti osallistunut keskeisiin edunvalvonnallisiin toimenpiteisiin, kuten esimerkiksi valtateiden 9 ja 12 edistämiseen ja rahoitusaseman turvaamiseen.

Olemme rohkeita, sallimme erehtymisen, opimme virheistä

Tarkastuslautakunta kokee kyseisen tavoitteen arvioinnin olevan haasteellista, koska tavoite ei ole mitattavissa. Vuoden 2023 aikana Kangasalan kaupunki on irrottanut Suomi-rata Oy:stä. Talouden ennustaminen ja muuttuvassa toimintaympäristössä toimiminen vaatii kuntaorganisaatiolta ketteryyttä ja uusien toimintatapojen oppimista.

5.2 Sivistyskeskus

Sivistyskeskukselle asetettiin vuodelle 2023 yhteensä neljä toiminnallista tavoitetta

STRATEGISET TAVOITTEET VUONNA 2023

Kaupungin yhteiset strategiset tavoitteet:

1. Elinvoiman edellytykset kunnossa ja 5. Liikkuva ja harrastava Kangasala

	1. Elinvoiman edellytykset kunnossa
	5. Liikkuva ja harrastava Kangasala
	3. Hyvinvoivat ja terveet kaupunkilaiset
	7. Osallistava ja palveleva, sujuvan arjen Kangasala

Strategisista tavoitteista on johdettu seuraavat toiminnalliset tavoitteet, joiden toteumia tarkastuslautakunta on arvioinut seuraavasti:

Toiminnalliset tavoitteet

Numero	Toiminnallinen tavoite	
1.4	Hyödynnämme keskeistä sijaintia vetovoimaisella Tampereen kaupunkiseudulla	
3.6	Tuemme lasten ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kasvun edellytyksiä	

5.4	Teemme monipuolista yhteistyötä järjestöjen kanssa	
7.3	Edistämme osallisuutta ja yhteisöllisyyttä, yhtenä painotuksena perheiden ja vanhemmuuden tukeminen	

Hyödynnämme keskeistä sijaintia vetovoimaisella Tampereen kaupunkiseudulla

Kangasalan urkutehtaan 180-vuotisjuhlavuoden ohjelma järjestettiin yhteistyössä alueen kulttuuritoimijoiden kanssa. Kävijämäärä oli valtakunnallisesti yli 6 000 kävijää.

Kulttuuripalvelut osallistui Operaatio Pirkanmaa-, kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus-, ja seutumuseo-hankkeisiin sekä toteutti Lumoava Kangasala -ympäristö- ja taideohjelmaa yhteistyössä monialaisen työryhmän kanssa.

Lamminrahkan uuden koulukeskuksen tilat otettiin käyttöön vuoden 2023 aikana. Valkeakoskiopiston, Kuvataide- ja käsityökoulu Emilin ja Pirkanmaan musiikkiopiston opetus alkoi koulukeskuksen tiloissa. Nuorisotilaa ei vielä ole käytöön otettu, vaan Lamminrahkassa vieraillee Kyläkolli.

Kuva: Sina Isokallio

Tuemme lasten ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kasvun edellytyksiä

Nuorisotyössä tavoitteena oli aktiivinen ja yhteisvastuuta kantava nuori. Nuorisotyötä tehtiin kasvatuksellisella otteella. Nuoren kasvua ja osallisuutta yhteisöön tuettiin nuorisotilatyöllä, liikkuvalla nuorisotyöllä, nuorisovaltuustotoiminnalla sekä koulu yhteistyöllä.

Varhaiskasvatuksessa otettiin käyttöön Valssi (valtakunnallinen laadunarviointijärjestelmä). Varhaiskasvatusyksikössä toteutettiin Valssin avulla lasten tuen toteutumisen prosessi- ja rakennetekijöiden laadunarviointi. Yksiköt laativat kehittämissuunnitelman laadunarvioinnin tulosten pohjalta. Hyvinvointitaitojen tuntiopetus on jatkunut alakouluissa 3.- ja 6.-luokilla sekä yläkouluissa 7.- ja 8.-

luokilla. Hyvinvointi- ja vapaa-aikapalvelut on osallistunut oppilashuollollisten pienryhmien järjestämiseen. Lasten kulttuuriperintötietoutta on vahvistettu Kangasalan urkutehtaan 180-vuotisjuhlan lapsille suunnatuilla tilaisuuksilla.

Teemme monipuolista yhteistyötä järjestöjen kanssa

Varhaiskasvatus- ja esiopetuspalvelut on tehnyt järjestöjen kanssa monipuolista yhteistyötä kulttuurikasvatussuunnitelman tavoitteiden toteuttamiseksi (mm. Nukketeatteri Hupilaisen esitykset 4-vuotiaille ja 5-vuotiaiden konsertti Kangasala-talossa).

Opetus- ja koulutuspalvelut järjestivät yhdessä seurojen ja järjestöjen kanssa harrastusmahdollisuuksia koulupäivän yhteydessä (harrastuskerhoja noin 200 kpl ja osallistujia lähes 2 000). Koulu-laisten iltapäivätoimintaa on järjestetty yhteistyössä KU68:n ja YMCA:n kanssa. Hyvinvointi- ja vapaa-aikapalvelut on järjestänyt mm. kulttuuri- ja hyvinvointitorin huhtikuussa (näytteilleasettajia 50 kpl ja kävijöitä 1 500) ja toteuttanut yhteistyössä urheiluseurojen seuraparlamenttitoimintaa sekä kutsunut koolle liikuntaseurojen yhteiskokouksen.

Edistämme osallisuutta ja yhteisöllisyyttä, yhtenä painotuksena perheiden ja vanhemmuuden tukeminen

Perheesi parhaaksi –malliin koulutuksia järjestettiin kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuksen työntekijöille. Huoltajien osallisuutta lisättiin ja toimintatapoja kehitettiin esimerkiksi järjestämällä vanhempainillat vuosiluokittain perusopetuksessa. Opiskelijat ovat myös osallistuneet osaan vanhempainiltoja.

Hyvinvointi- ja vapaa-aikapalvelut on toteuttanut osallistavan budjetoinnin toimintatapaa, jonka avulla kuntalaisilta kerättiin ideoita ja ehdotuksia, mihin tietty rahasumma voitaisiin käyttää. Äänestyksistä nousivat toteutukseen Harjufest, Raudanmaan Kolme Kaarinaa – tapahtuma sekä Kyötikkälän kaikille avoin palloilutapahtuma.

5.3 Tekninen keskus

STRATEGISET TAVOITTEET 2023

Tekniselle keskukselle asetettiin vuodelle 2023 yhteensä neljä strategista tavoitetta, joista kaksi: 1. Elinvoiman edellytykset kunnossa ja 5. Liikkuva ja harrastava Kangasala, olivat kaupungin yhteisiä, ja kaksi: 2. Hiilineutraali ja kestävän tulevaisuuden kaupunki ja 7. Osallistava ja palveleva, sujuvan arjen Kangasala olivat Teknisen keskuksen omia tavoitteita.

	1. Elinvoiman edellytykset kunnossa
	5. Liikkuva ja harrastava Kangasala
	2. Hiilineutraali ja kestävän tulevaisuuden kaupunki
	7. Osallistava ja palveleva, sujuvan arjen Kangasala

Strategisista tavoitteista on johdettu seuraavat toiminnalliset tavoitteet, joiden toteumia tarkastuslautakunta on arvioinut seuraavasti:

Toiminnalliset tavoitteet

Numero	Toiminnallinen tavoite	
1.1	Kehitämme valtakunnallisesti ja kansainvälisesti kilpailukykyisiä alueita yritystoiminnan tarpeisiin - Lamminrahka, Saarenmaa, Tarastenjärvi	
2.2	Saavutamme hiilineutraalisuustavoitteen kannustamalla asumaan, elämään ja yrittämään kestävästi ja hiilineutraalisti	

Numero	Toiminnallinen tavoite	
2.4	Turvaamme lähiluonnon monimuotoisuuden samalla luontopalveluja kehittäen	
2.5	Maankäytössä huomioidaan hiilinielut, luonnon monimuotoisuus ja muut ympäristövaikutukset	
5.1	Edistämme kaupungin liikuntamahdollisuuksia sisällä ja ulkona	
5.5	Vahvistamme harjujen ja näkötorrien tunnettavuutta ja hyödynnämme harjuja virkistys- ja luontokohteena	
7.1	Kerromme aktiivisesti ja avoimesti toiminnastamme	
7.6	Lisäämme sähköisiä palveluita kaupunkilaisille	

Informatiiviset tunnusluvut	TP2021	TP2022	MTA2023	TP2023
Maanhankinta, ha	54	67	40	60
Tonttien luovutus, kpl	45	53	40	37
Valmistuneita asuntoja, kpl	368	379	380	528

Yllä olevassa taulukossa on otos Teknisen keskuksen informatiivisista tunnusluvuista vuodelta 2023. Näistä on havaittavissa, että muutostalousarviossa esitetyt arviot maanhankinnan sekä erityisesti valmistuneiden asuntojen osalta ovat ylittyneet varsin merkittävästi.

Kehitämme valtakunnallisesti ja kansainvälisesti kilpailukykyisiä alueita yritystoiminnan tarpeisiin - Lamminrahka, Saarenmaa, Tarastenjärvi

Saarenmaan osayleiskaavaprosessissa ilmenneiden virheiden seurauksena osayleiskaavan hyväksyminen kumottiin hallinto-oikeudessa.

Lamminrahkan rakentaminen ja asukkaiden muuttaminen alueelle on viivästynyt suunnitellusta. Lamminrahkan pohjoisosaa koskeva asemakaava hyväksyttiin, kaupallisen alueen asemakaavamuutoksen laatiminen siirtyi myöhempään ajankohtaan.

Saavutamme hiilineutraalisuustavoitteen kannustamalla asumaan, elämään ja yrittämään kestävästi ja hiilineutraalisti

Kaupungin rakennushankkeissa on kiinnitetty huomiota hiilijalanjälkeen ja hankkeisiin on sisällytetty aurinkoenergiaratkaisuja. Rakennusvalvonta on järjestänyt neuvontatilaisuuksia energia-asioihin liittyen. Kangasala on HINKU-kunta. Hinku-kunnat ovat sitoutuneet tavoittelemaan 80 % päästövähennystä vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Yksi tätä tavoitetta tukeva keino on fossiilisesta energiasta luopuminen kaupungin kiinteistöjen lämmityksessä. Vuonna 2023 fossiilisen energian osuus oli yhä 24 %.

Tarkastuslautakunta suosittaa uusiutuvaan energiaan panostamisen lisäämistä. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi aurinkosähkön tuotannon lisäämistä kaupungin kiinteistöillä, sekä kaupungin positiivista suhtautumista kaupungin alueelle suunniteltaviin uusiutuvan energian hankkeisiin.

Tarkastuslautakunta suosittaa, että kaupunkilaisten mahdollisuutta siirtyä kestäväan ja hiilineutraaliin asumiseen edistetään helpottamalla uusiutuvien energianlähteiden (kuten maalämpö ja aurinkopaneelit) käyttöönoton vaatimaa lupaprosessia.

Turvaamme lähiluonnon monimuotoisuuden samalla luontopalveluja kehittäen

Kaupungin omistamista maa-alueista on nyt suojeltu 2,8 %, tavoitteeksi on asetettu 4 % vuoden 2024 loppuun mennessä. Vuonna 2023 kartoitettiin uusia suojelualueita.

Kuva: Sina Isokallio

Maankäytössä huomioidaan hiilinielut, luonnon monimuotoisuus ja muut ympäristövaikutukset

Kaupungin omistamalle joutomaakohteelle Sahalahdella istutettiin metsää hiilinielujen lisäämiseksi.

Tarkastuslautakunta suosittaa tarkastelemaan, löytyykö kaupungin mailta muitakin vastaavia metsitykseen soveltuvia kohteita.

Edistämme kaupungin liikuntamahdollisuuksia sisällä ja ulkona

Viheralue- ja liikuntapaikkaohjelma hyväksyttiin. Lamminrahkan liikuntapuisto valmistui. Suoraman jalkapallokenttien yhteydessä sijaitsevan uuden huoltorakennuksen rakentaminen aloitettiin, samoin Kyötikkälän urheilukeskuksen yhteyteen rakennettiin kalustovarasto. Kaupunkiin saatiin pitkään odotettu jalkapallohalli yksityisen toimijan toteuttamana.

Vahvistamme harjujen ja näkötorrien tunnettavuutta ja hyödynnämme harjuja virkistys- ja luon- tokohteena

Vuoden 2023 aikana järjestettiin kaksi harjuja ja niiden luontoa esittelevää pop-up -tapahtumaa. Harjuilla järjestettiin erilaisia tapahtumia, kuten esimerkiksi Kangasalan kulttuuritoimen heinäkuussa järjestämä kaikille avoin ja ilmainen Harjufest, joka sateisesta säästä huolimatta keräsi Kirkkoharjulle varsin runsaslukuisen yleisön.

Kuva: Visit Kangasala

Kerromme aktiivisesti ja avoimesti toiminnastamme

Toiminnasta on pyritty tiedottamaan avoimesti. Avoimen ja aktiivisen tiedottamisen varmistamiseksi palvelualueille on laadittu tiedottamisen vuosikellot.

Lisäämme sähköisiä palveluita kaupunkilaisille

Tehtiin sopimus useiden palvelualueiden yhteisen TieraCity-tietojärjestelmän hankinnasta. TieraCity on rakennetun ympäristön kokonaisratkaisu, joka yhdistää rakennetun ympäristön ja maankäytön suunnittelun toiminnot ja niiden tiedonhallinnan yhteen tietojärjestelmään. Tämän järjestelmän käyttöönoton myötä kaupungin sähköiset palvelut tulevat paranemaan.

Kuva: Kuhmalahden koulu

6 HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT HAVAINNOT

Tässä luvussa käsitellään Kangasalan kaupungin henkilöstön tilaa ja kehitystä vuodelta 2023. Kangasalan kaupunki laatii vuosittain kattavan henkilöstökertomuksen, jossa kuvataan keskeiset henkilöstön kehittämiseksi tehdyt toimenpiteet sekä esitetään seurattavien avainindikaattoreiden avulla mm. henkilöstörakenteeseen, työvoimakustannuksiin, osaamisen kehittämiseen sekä työhyvinvointiin ja työviihtyvyyteen liittyvää kehitystä. Henkilöstön tilaa koskevassa arviointiluvussa on hyödynnetty aineistona mainitun henkilöstöraportin tuottamien indikaattoreiden lisäksi tarkastuslautakunnan tekemien haastattelujen havaintoja sekä hyödynnetty yleisiä kunta-alan työntekijöitä koskevia selvityksiä vertailunäkökulman tuottamiseksi.

Henkilöstömäärän kehitys ja henkilöstörakenne

Kangasalan kaupungin henkilöstömäärä 31.12.2023 oli 1271 henkilöä. Vakituksia palvelussuhteita oli 1112. Osa-aikaisia palvelussuhteita 142. Keski-ikä henkilöstöllä on 45,6 vuotta, vakituisten henkilöstön 47,2 vuotta. Vuosi ei ole vertailukelpoinen aikaisempaan sote-uudistuksen vuoksi.

Työkyky ja -hyvinvointi

Työhyvinvoinnin tukemiseksi jatkettiin Hyvinvoiva ja aktiivinen Kangasala -hanketta. Esihenkilöille järjestettiin työkykyjohtamisen koulutusta ja vuoden aikana toteutettiin kaksi työhyvinvointikyselyä. Kangasalle myönnettiin Hyvän mielen työpaikka -merkki toistamiseen. Lyhytterapia ja mielen huoli -palvelu on ollut työntekijöillä käytössä. Erilaisiin kriisitilanteisiin tarjotaan nopeasti mm. lyhytterapiaa. Kaupunkistrategian toteutumisen tueksi lanseerattiin Onnistumme yhdessä -koulutuskokonaisuus.

Sairauspoissaoloprosentti oli 5,51 %. Huomioitavaa on, että 21,4 % henkilöstöstä ei ollut lainkaan sairauspoissaoloja vuoden 2023 aikana. Poissaoloista selkeästi suurin osa on lyhytkestoisia. Yleisellä tasolla tarkasteltuna sairauspoissaolot ovat laskusuunnassa. KILLA-kuntoutusta on hyödynnetty vuoden 2023 aikana työhyvinvoinnin ja työkyvyn tukemiseksi. Työkyvyttömyysmaksut ovat vuoden 2023 osalta alhaiset. Työterveysneuvotteluja on pidetty noin 80 kpl. Kangasalla uudelleensijoittelumahdollisuuksien selvittely on tehokasta, mutta sote-uudistuksen myötä myös vaihtoehdot kaupungilla ovat kaventuneet. Työtapaturmista johtuva poissaoloprosentti oli 0,18, joka on enemmän kuin vuonna 2022. Työtapaturmien aiheuttamat kustannukset ovat hieman nousseet. Työhyvinvointi-indeksi oli keväällä 4,1 ja syksyllä 4,2 (asteikolla 1-5), jotka kertovat hyvästä työhyvinvoinnista.

Rekrytointiin on panostettu vuoden 2023 aikana, ateria- ja siivouspalveluiden alueella henkilöstön saatavuus on parantunut. Varhaiskasvatuksessa on edelleen vuoden 2023 aikana ollut haastavaa

löytää henkilöstöä. Hakemusten määrä suhteessa työpaikkoihin on kasvanut. Whistleblow -kanava on käytössä. Kanavan kautta ei ole tullut ilmoituksia vuoden 2023 aikana.

7 ARVIOINTIHAVAINTOJEN JÄLKISEURANTA

Selvitykset tarkastuslautakunnan vuoden 2022 arviointikertomuksen kysymyksiin

STRATEGINEN JOHTO	Vastine	Tarkastuslautakunnan arvio	
<p>Toimintakertomuksessa on esitetty valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen.</p> <p>Talousarviota on tilikauden 2022 aikana muutettu valtuuston päätöksillä neljässä valtuuston kokouksessa.</p> <p>Merkittävimmät talousarviomuutokset koskivat sosiaali- ja terveystalouden palvelualueita. Tarkastuslautakunta suosittaa, että talousarvioprosessissa kiinnitettäisiin huomiota tarkempaan budjetointiin, vältettäisiin liian optimistista budjetointia ja pyritäisiin ennakoimaan toimintaympäristön muutoksia. Tarkastuslautakunta kysyy: Kuinka talousarvioprosessia tulisi kehittää?</p>	<p>Talous kehittyy ja muuttuu dynaamisesti yhteiskunnassa vallitsevien suhdanteiden, taloustilanteiden ja lainsäädännön muutosten myötä. Palvelukeskukset seuraavat ja ennakoivat palvelutarpeen kehitystä ja mitoittavat palvelunsa kaupungin talousarviokehikseen.</p> <p>Koska taloustilanne voi muuttua kaupungista riippumattomista tekijöistä johtuen talousarviovuoden aikana, laaditaan talousarvio varovaisuusperiaatteen mukaisesti. Se tarkoittaa, että tuloja ei yliarvioida ja menoja aliarvioida. Talousarvioprosessia kehitetään jatkuvan parantamisen periaatteella. Kansallisen ja alueellisen tason muutokset ja ennusteet huomioidaan kaupungin talousarvion tuloja menoarvioissa sekä eri laskelmissa. Talousarviomuutokset valmistellaan päätöksentekoon mahdollisimman nopeasti.</p>		
<p>Pitkäaikaistyöttömien määrässä ei tapahtunut</p>	<p>Kohderyhmiin kuuluville työttömille tiedotetaan tai tarjotaan työllisyyspalveluissa aktiivisesti tie-</p>		

<p>merkittävää laskua. Nuorten työllistyminen parantui, mutta alle 30-vuotiaiden aktivointiaste oli alle 50 %.</p> <p>Tarkastuslautakunta kysyy: Mihin toimenpiteisiin Kangasalla ryhdytään pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi?</p> <p>Tarkastuslautakunta kysyy: Voisiko työllisyyspalveluissa asiakastytyväisyyttä raportoida myös valtuustolle?</p>	<p>toa avoimista työpaikoista ja koulutuksista. Lisäksi työllisyyspalvelut tekevät aktiivista yritysyhteistyötä löytääkseen innokkaille työttömille paikallisista yrityksistä nk. piilotyöpaikkoja.</p> <p>Asiakastytyväisyyden keruuseen asiakasryhmiltä ja raportointiin valtuustolle voisi soveltua esim. webropol-työkalu.</p>		
<p>Tietyissä konserniyhtiöissä havaittiin henkilöstöön kohdistuva riski. Kyseisissä yhtiöissä on yhdelle avainhenkilölle keskittynyt laaja osaamis- ja vastuualue.</p> <p>Tarkastuslautakunta kysyy: Kuinka avainhenkilöstöön liittyvää riskiä voidaan pienentää?</p>	<p>Yhtiöissä päävastuu avainhenkilöriskistä on yhtiön hallituksella. Hallituksen tehtävänä on varmistaa, että varahenkilöjärjestelmä on olemassa (ja toimii). Emo on kiinnittänyt asiaan huomiota ohjeistanut riskienhallinnan järjestämistä konserniohjeessa sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeessa. Riskiä voidaan pienentää hyvällä henkilöstöpolitiikalla, asianmukaisella työnojoalla ja avoimuudella.</p>		
<p>Tarkastuslautakunta suosittaa, että yritystonttien hinnoittelun kilpailukykyyn lähikuntiin verrattuna kiinnitetään huomiota.</p> <p>Tarkastuslautakunta kysyy: Miten yritystonttien</p>	<p>Maankäytön palvelualue on tilannut uuden yritystonttien vyöhykehinta-arvion Newseciltä. Newsec on vertaillut lähikuntien tonttien hintoja. Tonttien hinnat tullaan tarkistamaan huomioiden uusi vyöhykehintaselvitys. Hinnoittelu tullaan uudistamaan ja yksinkertaistamaan vuoden 2023 aikana.</p>		

hinnoittelua aiotaan jatkossa kehittää?			
SOSIAALI- JA TERVEYSKESKUS			
<p>Lastensuojelun asiakasmäärät ja kustannukset ovat vuonna 2022 kasvaneet vuoteen 2021 nähden merkittävästi.</p> <p>Tarkastuslautakunta kysyy: Millaisessa palvelutalanteessa sosiaali- ja terveyskeskus siirtyi hyvinvointialueelle?</p>	<p>Lapsiperheiden sosiaalityössä ja lastensuojelussa asiakasmäärät ovat olleet nousujohteiset koko vuoden 2022. Koronavuosien ja Ukrainan sodan vaikutus talouteen ja ihmisten tuntemuksiin ovat olleet selkeitä, selittäviä tekijöitä asiakasmäärien nousun taustalla. Vuoden 2022 alusta ovat tulleet voimaan työntekijäkohtaiset asiakasmääramitotukset lastensuojelun sosiaalityössä, mistä johtuen lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden virkojen määrää on lisätty kahdella alkuvuonna 2022. Uusiin tehtäviin on onnistuttu rekrytoimaan työntekijät. Työntekijätilanne lastensuojelussa ja lapsiperheiden sosiaalityössä on elänyt vuoden 2022 aikana, mutta hyvinvointialueelle siirryttäessä tilanne on ollut kohtuullisen hyvä, vaikkakin yksittäisissä asiakasprosesseissa määräaikaisten ylityksiä on vuoden 2022 aikana raportoitu.</p>		
SIVISTYSKESKUS			
<p>Opetuspalvelut olivat vahvasti mukana uusien koulujen varhaiskasvatustalokoiden suunnittelussa.</p> <p>Tarkastuslautakunta kysyy: Miten jatkossa varmistetaan koulukiinteistöjen riittävä kapasiteetti?</p>	<p>- Opetus- ja koulutuspalvelut: Yhteistyötä kiinteistöjen ja investointien osalta on tiivistetty rakentamisen palvelualueen kanssa. Kiinteistöistä vastaa tekninen keskus. Opetuksen ja koulutuksen edustus on säännöllisesti mukana myös kaupungin Kymppi+5 -ryhmässä ja tekemässä alueellisia selvityksiä osana palveluverkon kehittämistä. Väestöennusteiden ja oppilasmäärän kasvun seuranta tehdään säännöllisesti yhteistyössä kaavoituksen kanssa.</p>		
TEKNINEN KESKUS			

<p>Tarkastuslautakunta suosittaa, että sisäilmaongelmien seurantaan ja ennakkointiin panostetaan nykyistä paremmin, jotta nopeilta ja yllättäviltä seurauksilta (kuten Raikun koulun toiminnan äkillinen lopettaminen), vältytään.</p> <p>Tarkastuslautakunta kysyy: Miten sisäilmaongelmien seurantaan ja ennakkointiin liittyviä prosesseja aiotaan jatkossa kehittää?</p>	<p>Kaupungin kiinteistöjen sisäilmaongelmien seurantaan on selkeä prosessi, joka on kirjattu kaupungin sisäilmaohjeeseen. Ilmoitettuja ongelmia seuraa kaupungin moniammatillinen sisäilmatyöryhmä, jonka toimintaa kehitetään säännöllisesti. Kaupungin kiinteistöihin on laadittu suunnitelmallisesti kuntotutkimuksia ja kuntoselvityksiä. Niiden perusteella kiinteistöjen korjaustarpeet on laitettu kiireysjärjestykseen. Korjauksia tehdään vuosittain talousarviossa päätetyn määrärahan verran. Päiväkoti- ja kouluverkko-suunnitelmassa on päätetty esimerkiksi, että Raikun koulua ei tarpeesta huolimatta peruskorjata. Kuntoselvitysten ja -tutkimusten tuloksista huolimatta rakennuksissa voi ilmetä yllättäviä korjaustarpeita, jos rakennuksen peruskorjaus on viivästynyt.</p>		
<p>Hinku-kunnat ovat sitoutuneet tavoittelemaan 80 prosentin päästövähennystä vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Vuonna 2022 fossiilisen energian osuus kaupungin kiinteistöissä ei kuitenkaan vähentynyt. Tarkastuslautakunta suosittaa uusiutuvaan energiaan panostamisen lisäämistä. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi aurinkosähkön tuotannon lisäämistä kaupungin kiinteistöillä, sekä kaupungin positiivista suhtautumista kaupungin alueelle suunniteltaviin uusiutuvan</p>	<p>Kangasalan kaupungin palvelukiinteistöjen energiankulutus on uralla, jossa fossiilisesta energiasta voidaan luopua tavoitteiden mukaisesti vuoteen 2030 mennessä, vaikka yksittäisenä vuonna muutosta ei tapahtuisikaan. Lämpöenergian fossiilisältö oli vuonna 2012 lähes 100%. Viimeisen kolmen vuoden luvut ovat 56% (2020) 30% (2021) ja 31% (2022). Vuonna 2023 osuus tulee jälleen laskemaan. Kaikki hankittu sähkö on 100% päästötöntä. Hinkutavoitteiden kokonaispäästöjen tavoitteiden saavuttaminen nykykehityksellä on mahdollista. Erityisesti maatalouden ja liikenteen (yhteensä 46% päästöistä 2021) sekä sähkön päästösäällön osalta tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavat kuitenkin merkittävästi valtion tasolla tehdyt päätökset sekä laskentamallien kehitys. https://paastot.hiili-neutraalisuomi.fi/#fi_kunta211</p>		

energian hankkeisiin. Tar- kastuslautakunta kysyy: Millä toimenpiteillä var- mistetaan Kangasalan pääsy HINKU-kuntien asettamaan tavoiteta- soon?			
--	--	--	--

8 JOHTOPÄÄTÖKSET, KYSYMYKSET JA TOIMENPIDESUOSITUKSET

Tässä arviointiraportissa on esitetty tarkastuslautakunnan tekemiä havaintoja ja niiden pohjalta laadittuja johtopäätöksiä, kysymyksiä ja toimenpidesuosituksia. Tähän lukuun on koottu yhteenveto tarkastuslautakunnan esittämistä kysymyksistä.

Selvitykset tarkastuslautakunnan vuoden 2023 arviointikertomuksen kysymyksiin

Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset	Vastine
<p>Valtuusto on käsitellyt viisi muutostalousarviota tilikauden 2023 aikana. Tarkastuslautakunta suosittaa edelleen, että talousarvioprosessissa kiinnitettäisiin huomiota tarkempaan budjetointiin, vältettäisiin liian optimistista budjetointia ja pyrittäisiin ennakoimaan toimintaympäristön muutoksia.</p> <p>Tarkastuslautakunta kysyy, kuinka jatkossa kiinnitetään tarkempaa huomiota budjetointiin, vältetään liian optimistista budjetointia, joka aiheuttaa tarvetta lisätalousarvioille?</p>	
<p>Tarkastuslautakunta suosittaa, että talouden tasapainotuksen vaikutusten arviointia tehdään systemaattisesti talous- ja tuottavuusohjelman edetessä.</p> <p>Tarkastuslautakunta kysyy, millä toimenpiteillä vaikutusten arviointia aiotaan toteuttaa?</p>	
<p>Tarkastuslautakunta kysyy, miten työllisyyspalvelu-uudistuksen osalta on valmistauduttu Kellan työmarkkinatuen kuntaosuuksien muutokseen?</p>	
<p>Tarkastuslautakunta suosittaa uusiutuvaan energiaan panostamisen lisäämistä. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi aurinkosähkön tuotannon lisäämistä kaupungin kiinteistöillä, sekä kaupungin positiivista suhtautumista</p>	

<p>kaupungin alueelle suunniteltaviin uusiutuvan energian hankkeisiin.</p> <p>Tarkastuslautakunta kysyy, miltä nykyinen suunnitelma näyttäytyy suhteessa HINKU-tavoitteeseen? Millaisia lisätoimenpiteitä vaatii HINKU-tavoitteeseen aikataulussa pääseminen?</p>	
<p>Tarkastuslautakunta suosittaa, että kaupunkilaisten mahdollisuutta siirtyä kestävään ja hiilineutraaliin asumiseen edistetään helpottamalla uusiutuvien energianlähteiden (kuten maalämpö ja aurinkopaneelit) käyttöönottoon vaadittavaa lupaprosessia.</p> <p>Tarkastuslautakunta kysyy, kuinka kaupunkilaisten siirtymistä kestävään ja hiilineutraaliin asumiseen aiotaan edistää?</p>	
<p>Tarkastuslautakunta suosittaa tarkastelemaan, löytyykö kaupungin mailta muitakin vastaavia metsitykseen soveltuvia kohteita.</p> <p>Tarkastuslautakunta kysyy, kuinka paljon mahdollisia kohteita lukumääräisesti ja pinta-alaltaan on löydettävissä?</p>	

9 ALLEKIRJOITUKSET JA ESITYS VALTUUSTOLLE

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2023 valtuuston käsiteltäväksi. Tarkastuslautakunta esittää, että valtuusto pyytää arviointikertomuksessa julkituoduista havainnoista, johtopäätöksistä ja suosituksista vastaukset kaupunginhallitukselta ennen talousarviokäsittelyä. Kaupunginhallituksen käsittelyn jälkeen vastaukset tulee toimittaa tiedoksi valtuustolle ja tarkastuslautakunnalle.

Kangasalla, 23. päivänä toukokuuta 2024

Sina Isokallio
puheenjohtaja

Jorma Malm
varapuheenjohtaja

Sami Airola
jäsen

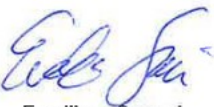
Mikko Hakala
jäsen

Tero Kivimäki
jäsen

Tommi Rönö
jäsen

Eveliina Seppi
jäsen